

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.07.1977, sp. zn. 4 Cz 22/77, ECLI:CZ:NS:1977:4.CZ.22.1977.1

Číslo: 44/1979

Právní věta: Ustanovil-li zůstavitel závětí dědice veškerého svého majetku, "který je v jeho bytě", lze tento projev vůle vyložit tak, že se vztahuje i na úspory na vkladních knížkách, jež měl v bytě uloženy v době pořizování závěti i svém majetku, pokud v době smrti zůstaviteli dosud náležely.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 21.07.1977

Spisová značka: 4 Cz 22/77

Číslo rozhodnutí: 44

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Právní úkony, Smlouva o vkladu, Závěť

Předpisy: 40/1964 Sb. § 35
§ 477

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 44/1979 sb. rozh.

Ustanovil-li zůstavitel závětí dědice veškerého svého majetku, „který je v jeho bytě“, lze tento projev vůle vyložit tak, že se vztahuje i na úspory na vkladních knížkách, jež měl v bytě uloženy v době pořizování závěti i svém majetku, pokud v době smrti zůstaviteli dosud náležely.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 21. 7. 1977, [4 Cz 22/77](#))

V řízení o dědictví po zůstavitelce M. P. zjistilo státní notářství, že zůstavitelka zanechala závěť, podle níž dědičkou „všeho, co se nalézá v jejím bytě“ ustanovila svoji neteř J. F. Závětní dědička dědictví neodmítla.

Do aktiv dědictví zařadilo státní notářství v Jičíně hotovost 1876 Kčs, přeplatek na elektrickém proudu 8 Kčs, staré peřiny v hodnotě 150 Kčs a obnošené šaty, prádlo i obuv v ceně 40 Kčs. Do dluhů zařadilo náklady pohřbu 1868 Kčs a pohledávku MNV v S. v částce 58,20 Kčs. Do aktiv dědictví nebyly zařazeny úspory na cestovní vkladní knížce č. 2103.205 v částce 10 551 Kčs, na cestovní vkladní knížce č. 262.843 (u pobočky České státní spořitelny v N.) s vkladem 10 555,30 Kčs, ani úspory na vkladní knížce č. 486.109 v částce 1000 Kčs a na další vkladní knížce v částce 9404,10 Kčs

s odůvodněním, že tyto hodnoty do dědictví nepatří, neboť byly zůstavitelkou za jejího života darovány různým osobám.

Rozhodnutím z 23. 1. 1975 státní notářství určilo obecnou cenu majetku v částce 2074 Kčs, výši dluhů částkou 1924 Kčs a čistou hodnotu dědictví částkou 149,80 Kčs. Po právní moci tohoto rozhodnutí pak dalším rozhodnutím z 23. 1. 1975 státní notářství potvrdilo nabytí dědictví závětní dědičce J. F.

Po pravomocném skončení řízení o dědictví provedlo státní notářství dědičké řízení ohledně nově objeveného majetku (§ 47 not. ř.), za nějž považovalo vklady na cestovních vkladních knížkách v částkách 10 551 Kčs a 10 555,30 Kčs. Po právní moci rozhodnutí podle ustanovení § 37 odst. 1 not. ř. potvrdilo rozhodnutím ze 7. 4. 1976, že dodatečně zjištěný majetek nabývá dědička ze závěti J. F. V důvodech svého rozhodnutí státní notářství uvedlo, že ohledně peněžních částek, uložených na cestovních vkladních knížkách, nedošlo k platnému převodu vkladu na jiné osoby vzhledem k ustanovení § 8 vyhlášky č. 47/1964 Sb. Zbývalo se dále zabývat výkladem závěti a došlo k závěru, že bylo úmyslem zůstavitelky v závěti z 5. 5. 1974 ustanovit J. F. dědičkou veškerého svého majetku včetně úspor na vkladních knížkách.

Proti tomuto rozhodnutí podal odvolání finanční odbor okresního národního výboru v J., v němž uváděl, že úmysl zůstavitelky, pokud šlo o úspory na vkladních knížkách, byl odlišný od úmyslu naložit s ostatním majetkem, že opominutí přehlášení jména u spořitelny, k němuž došlo v souvislosti s darováním peněžních částek na vkladních knížkách, nemá nic společného se závětí zůstavitelky a že nelze použít ustanovení § 35 o. z. a vyvozovat, že na obě cestovní vkladní knížky bylo pamatováno závětí.

Krajský soud v Hradci Králové usnesením změnil rozhodnutí státního notářství tak, že nově najevo vyšlé jmění zůstavitelky připadlo státu. V důvodech svého rozhodnutí uvedl, že ohledně vkladů na dvou cestovních vkladních knížkách nedošlo k platnému převodu, takže oba vklady zůstaly nadále vklady zůstavitelky; protože však ke dni smrti zůstavitelky vkladní knížky nebyly v bytě zůstavitelky, nemohla je se zřetelem na znění závěti závětní dědička nabýt dědictvím. Protože je nenabyl ani dědic ze zákona, případly tyto vkladní knížky podle ustanovení § 462 o. z. státu.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedeným usnesením odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Dospěl-li soud v odvolacím řízení k závěru, že zůstavitelka před svou smrtí všechny úspory na svých vkladních knížkách převedla darovací smlouvou na své příbuzné, s výjimkou úspor na dvou cestovních vkladních knížkách (ohledně nichž nebyly splněny předpoklady převodu vkladu podle ustanovení § 8 odst. 3 vyhlášky č. 47/1964 Sb.), pak se měl blíže zabývat otázkou, zda o těchto vkladech na vkladních knížkách bylo pořízeno závětí zůstavitelky či nikoliv.

Odvolací soud v tomto směru vycházel z toho, že závěť zůstavitelky vzhledem k její formulaci se vztahuje jen na ty majetkové hodnoty, které byly v jejím bytě ke dni jejího úmrtí, aniž by tento názor blíže odůvodnil. S tímto výkladem nelze souhlasit.

Závěť je jednostranným právním úkonem, kterým zůstavitel pořizuje o svém majetku pro případ své smrti. Při výkladu a posuzování závěti je třeba vycházet z obecných ustanovení občanského zákoníku (zákonu č. 40/1964 Sb.) o právních úkonech (§ 34 a násl. o. z.); přitom je třeba dbát na to, aby v mezích napadeného textu závěti byla zjištěna a splněna skutečná vůle pořizovatele závěti. Skutečností, že účinky závěti nastanou teprve po smrti zůstavitele a že tedy, pokud jde např. o věci,

musí věc uvedená v závěti být v okamžiku smrti zůstavitele v jeho vlastnictví (jinak by toto ustanovení závěti bylo neplatné), neznamená, že i při výkladu projevu vůle zůstavitele vyjádřeného v závěti je nutno vycházet ze stavu v době smrti zůstavitele. Naopak z ustanovení § 35 odst. 2 o. z., podle něhož projev vůle je třeba vykládat tak, jak to se zřetelem k okolnostem, za nichž byl učiněn, odpovídá pravidlům socialistického soužití, nutno vyvodit, že pro posouzení projevu vůle zůstavitelky obsaženého v závěti jsou rozhodnými okolnostmi, za nichž byla závěť sepsána, tedy stav, jaký byl v době, kdy pořizovala o svém majetku závěti.

V tomto případě byla v závěti ustanovena J. F. dědičkou „ku všemu, co se nalézá v bytě“. Z obsahu vyplývá, že závěť napsala sama zůstavitelka, a to před tím, než byl sepsán zápis z téhož dne o vkladních knížkách zůstavitelky za účasti pozvaných příbuzných. Zůstavitelka kromě úspor na vkladních knížkách neměla až na staré bytové zařízení a ošacení žádný jiný majetek. Lze tedy jak z formulace závěti v přítomném čase, tak i z okolností, za kterých byla učiněna, dospět k závěru, že závěti bylo pořízeno o veškerém majetku zůstavitelky, který v době sepsání závěti ve svém bytě měla, jakož i o úsporách na vkladních knížkách, které byly v bytě zůstavitelky, a že se vztahovala na všechny tyto majetkové hodnoty, pokud jí v době smrti patřily.

Na tento výklad závěti by nemohla mít sama o sobě vliv ani okolnost, že by zůstavitelka po sepsání závěti disponovala některou majetkovou hodnotou, na niž se vztahovala závěť. Závěť je jednostranný právní úkon, který zůstavitel může změnit nebo zrušit, a žádný zákonný předpis zůstavitele neomezuje v dispozicích např. s věcmi, které jsou jeho vlastnictvím, i když je předtím uvedl v závěti. V tomto případě však nebylo bezpečně zjištěno, zda bylo úmyslem zůstavitelky úspory na vkladních knížkách po sepsání závěti darovat a že by na základě tvrzené darovací smlouvy nabyly tyto úspory jiné osoby než dědička ze závěti (i se splněním předpokladu převodu vkladu podle ustanovení § 8 odst. 3 vyhlášky č. 47/1964 Sb.); závěry odvolacího soudu i státního notářství v tomto směru postrádají podkladu. Ani z textu zápisu z 5. 5. 1974, zejména pak v souvislosti s výpovědí A. P. a O. L., kteří se na sepsání zápisu podíleli, nelze jednoznačně dovodit, že došlo k uzavření platné darovací smlouvy.

Jestliže odvolací soud vycházel z jiného právního názoru a rozhodl bez náležitého zjištění skutečného stavu věci, že nově objevený majetek připadá státu, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 35 odst. 2, § 462, § 476 a násl. o. z., § 132 o. s. ř. (ve smyslu ustanovení § 25 not. ř.) a § 39 odst. 1 not. ř.